

ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІНІҢ СӨЗ ЗЕРГЕРІ-ҒАБИТ МҮСІРЕПОВ

Айтқулова Гулиза Ерғали қызы

Ташкент облысы Шыршық мемлекеттік педагогика университеті Қазақ тілі

және әдебиеті бағытының 1-курс студенті

Ғылыми жетекшісі: **Жандос Абдазимович Байзақов**

АННОТАЦИЯ

Көрнекті жазушы, мемлекет және қоғам қайраткері, сирек талант иесі, қазақ әдебиетінде сөз зергері аталған академик жазушы, драматург, сыншы, қазақ сөз өнерінің майталман шебері.

Кілт сөздер: академик, сөз зергері, драматург, суреткер, қоғам қайраткері, әңгіме шебері, халықтар достығы ордені, партия, майталман шебері.

АННОТАЦИЯ

Выдающийся писатель, государственный и общественный деятель, редкий талант, академический писатель, известный как жемчужина слова в казахской литературе, драматург, критик, талантливый мастер искусства казахской речи.

Ключевые слова: академик, словесник, драматург, художник, общественный деятель, мастер разговора, орден дружбы народов, партия, мастер.

ANNOTATION

Outstanding writer, statesman and public figure, a rare talent, an academic writer known as a jewel of words in Kazakh literature, playwright, critic, a talented master of the art of Kazakh speech.

Keywords: academician, wordsmith, dramatist, artist, public figure, master of conversation, order of peoples friendship, party, master craftsman.

КІРІСПЕ

Тұңғыш көрнекті жазушы, қоғам қайраткері, Қазақстан Ғылым Академиясының академигі Ғабит Мүсірепов-халқымыздың осындай аяулы перзенттерінің, оның маңайында жарқыраған жарық жұлдыздарының бірі еді. Ол проза, драматургия, салаларында өндіре еңбек етіп, қазақ әдебиетінің дамуына аса мол үлес қосып, қазақ прозасын тереңдете дамытқан. Көрнекті жазушы, мемлекет және қоғам қайраткері, сирек талант иесі, қазақ әдебиетінде сөз зергері аталған академик жазушы, драматург, сыншы, қазақ сөз өнерінің майталман шебері. Жазушының қазақ әдебиеті мен мәдениетін өркендетуге сүбелі үлес қосқаны, оны өткеннен нәр алған жаңа негізде өз қолдарымен жасаған “мықты шоғырдың” ішінде болғаны қазір баршаға мәлім. Сондай-ақ, әдеби-сын мен әдебиеттану саласында да оның еңбегі елеулі. Жер жүзі әдебиеті мен орыс әдебиетінің алтын қазынасын байыта түскен ірі аудармашы да болған. Идеялық мазмұны мен терең, көркемдік қасиеті көзтартарлық талай-талай асыл бұйымдардың авторы.

НЕГІЗГІ БӨЛІМ

Ғабит Махмұтұлы Мүсірепов 1902 жылы 22 наурызда Солтүстік Қазақстан облысы, қазіргі қазіргі Жамбыл ауданы, Ғабит Мүсірепов атындағы ауылында кедей шаруаның отбасында дүниеге келген. 1908-1910 жылдары өз ауылында ауыл молдадан сауатын ашып, арабша хат таниды. Одан соң 14 жасында Серғали деген нағашысының көмегімен Обаған деген жердегі екі сыныптық орыс мектебінде оқиды. Ғабит Мүсіреповтің әдебиетке деген ерекше зейінін байқаған нағашысы, жас Ғабиттің Пресногорковтағы бастауыш училищесіне барып оқуына көмектеседі. Онда болашақ жазушы А.С. Пушкин, М.Ю Лермонтов, Н.В Гоголь, М. Горкий, Джек Лондон сияқты ұлы тұлғалардың шығармаларымен танысып, әдебиетке қызығуы артады. 1923-1926 жылдары Орынбор қаласындағы жұмысшы факультетін оқып тәмамдайды. 1926-1927 жылдары Омбы қаласындағы Ауыл шаруашылық академиясында оқиды. 1927-1928 жылдары Щучинск орман шаруашылығы техникумында оқытушы қызметін

атқарады.

1928 жылдан бастап Ғ. Мүсірепов Қазақстанның партия, кеңес баспа орындарындағы әртүрлі жауапты қызметтерде болды. 1928-1932 жылдары Қазақстан мемлекеттік баспасының бас редакторы міндетін атқарды. 1933 жылы Қазақ АССР Оқу халық комиссариатының өнер секторының меңгерушісі, 1934-1935 жылдары алдымен “Қазақ әдебиеті”, кейін “Социалистік Қазақстан” бас редакторы болып қызмет атқарады.

Ғабит Махмұтұлы Мүсірепов 1938 жылдан 1955 жылға дейін бірыңғай жазушылық еңбекпен шұғылданады. 1956-1957 жылдары Қазақстан Компартиясы Орталық комитетінің органы “Ара- Шмель” атты сатиралық журналдың бас редакторы болып істейді. 1956-1961, 1964-1966 жылдары Қазақстан Жазушылар Одағы басқармасының бірінші секретары міндетін атқарады.

Ғабит Мүсірепов бүкіл халықтар жетістіктерін жер жүзіне насихаттап, танытуға белсенді еңбек сіңірген даңқты жазушыда болған. Ол Азия мен Африка жазушыларымен байланыс жөніндегі Советтік Комитет председателінің орынбасары, Европа мәдениеті қоғамының мүшесі ретінде шет елдің прогрессивті, демократ жазушыларымен мәдени, достық қарымқатынасты күшейтіп, нығайтуға да үлкен үлес қосты. Совет әдебиетін өркендетуге аса елеулі еңбегі үшін Мүсірепов Ленин, Октябрь революциясы, “Халықтар достығы” ордендерімен, Кеңес одағы медальдарымен марапатталған.

Ғабит Мүсірепов – әңгіме жанрының шын шебері ретінде ерекше бағаланған ұлы суреткер. Оның “Көк үйдегі көршілер”, “Қос шалқар”, “Шұғыла”, “Талпақ танау” сияқты шығармаларын тамаша көркем туындылар деуге болады. Әңгіме, новелла, очерк, повесть, жанрларын еркін меңгеріп барып, ол кейінірек романға ауысты. Ең алғашқы романы “Қазақ солдаты”. Бұл шығарма 1945 жылы “Қазақ батыры” деген атпен повесть ретінде жарияланды да, кейін өңдеп, толықтырып 1950 жылы “Қазақ солдаты” романы жұртшылыққа ұсынылды. Ғабит Мүсіреповтің творчестволық жолындағы көрнекті шығармасы

“Оянған өлке” романы. Идеялық мазмұны терең, көркемдік сипаты көз тартарлық “Оянған өлке”, “Жат қолында” романдары тек жазушы творчествосында ғана емес, бүкіл қазақ әдебиетінен киелі орын алатын көрнекті шығарма ретінде танылды. Жазушының өмірінің соңғы кезеңіндегі екі үлкен туындысы- “Кездеспей кеткен бір бейне” атты прозалық поэмасы мен “Ұлпан” атты романы еді. Оның бұл романдары қазақ әдебиетінің асыл қорына қосылған елеулі көркемдік үлес.

Жазушының драматургия саласына сіңірген еңбегі де орасан зор. Ж.Аймауытов, С.Сейфуллин, Б.Майлин, С.Мұқанов, М.Әуезовпен бірге ұлттық драматургияның негізін қалап, іргесін көтеріскен Ғабит Мүсіреповтің есімі қазақ театрының тарихынан елеулі орын алады. Оның қаламынан “Қыз Жібек” атты пьеса, “Ақан сері- Ақтоқты” драмалық шығармасы туындаған. Ғабит Мүсіреповтің республикалық газеттер, журналдарда жарияланған әдебиет мәселелері жайлы еңбектері көп. Солардың ең таңдаулысы 1970 жылы “Суреткер парызы”, 1982 жылы “Заман және әдебиет”, 1986 жылы “Дәуір дидары”, 1987 жылы “Әдебиет- кәсіп емес, өнер” деген атпен кітаптар болып шықты. Қазақ әдебиетінің классигі, қоғам қайраткері, көрнекті жазушы Ғабит Махмұтұлы Мүсірепов 1985 жылы 31-желтоқсанда, 83 жасында Алматы қаласында қайтыс болды. Жазушының есімін мәңгі сақтау мақсатында, Қазақ мемлекеттік балалар мен жасөспірімдер театрына жазушының есімі берілді. 1991 жылы қайраткер тұрған үйде Ғ.Мүсірепов атындағы әдеби мемиоралдық мұражай үйі ашылды.

ҚОРЫТЫНДЫ

XX ғасыр қазақ прозасы мен драматургиясын биікке көтеріп, аударма саласында да еселі еңбек еткен Ғабит Мүсірепов, көркем әдебиеттің нағыз хас шеберіне, ана тілінің ерен жүйрігі, жұпар иісі аңқыған нағыз сөз зергері дәрежесіне көтерілді. Ол өзінің кең тынысты кемел көркем шығармаларымен, XX ғасыр қазақ әдебиеті тарихының даму тарихында сұңғыла айналды. Сондықтан да ол, тұғыры биік тұлға, шын мәніндегі сөз зергері ретінде халқымыз арасында мәңгі жасай бермек.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. «Қазақ шежіресі», II том, Орта жүз – жан арыс, Т. Үсенбаев.
2. «Қазақстан», Ұлттық энциклопедия, Ә. Нысанбаев. Алматы, 1998 жыл.
3. «Қазақ мәдениеті», Энциклопедиялық анықтамалық. Алматы, 2005 жыл.
4. «Үлкен совет», Энциклопедиясы, Прохоров А.М.
5. «ИП Волошин" Анықтамалық энциклопедиясы. Алматы, 2009 жыл